

Na deze gevarieerde agenda sluit de Voorzitter tegen 8 uur de vergadering.

te Heerlen op Woensdag 14 Februari 1951.

Aanwezig de dames Janssen, Freyser, Vaartjens, van Heur, Jongmans en de heren van Rummelen, van Loo, Jongen, Coonen, Mientjes, Kuyper, Broeder Arnoud, Adams, Wasmans, Eenens, Rutten, Bour, Bruna, Dijkstra en Bück.

De heer Jongen hield een lezing over ruimte en tijd. Achtereenvolgens werden behandeld: sterrenbeelden, planeten, kometen, melkweg, sterrennevels.

Daarna werd uitvoeriger stilgestaan bij de sterrentijd, bij de helderheid, kleur, samenstelling en het ontstaan en uitdoven van sterren. Vervolgens werd een filmpje over dit onderwerp vertoond en aan de hand hiervan een en ander verduidelijkt en aangevuld. Wegens de betrokken hemel kon de aangekondigde excursie door het hemelruim niet plaatsvinden. Talrijke vragen, welke gesteld werden, bewezen, dat dit onderwerp in de smaak gevallen was.

Wegens het vergevorderde uur moest het verdere programma van deze avond beperkt worden. Dr. Bruna vertoonde een maretak en vertelde iets over de levenswijze van deze plant.

De heer van Loo liet een eigenaardig gevormde bloeiwijze van een Calla (Aronskelk-familie) zien. De stengel was in het bezit van twee scheden, terwijl de bloeiwijze in tweeën gespleten was. Ook deelde hij het volgende mede over de Koreaanse den:

Abies Koreana komt uit Zuid-Korea en is voor het eerst in 1907 door Tacquet op het eiland Quelpaert ontdekt. Later ontdekte Nakai dezelfde soort in het Chirisan gebergte en hield ze voor *Abies nephrolepis*. In 1905 waren reeds zaden verzameld door Fauric op Quelpaert en aan de kwekerij Vilmorin te Parijs gestuurd. Deze dacht aanvankelijk met *Abies Veitchii* te doen te hebben. Later bleek echter, dat genoemde soorten tot de species *Koreana* behoorden. Thans komt *A. Koreana* meer en meer in cultuur voor, omdat hij in een beplanting een attractie is door zijn talrijke kegels, die hij al op jeugdige leeftijd draagt.

Tot slot werden nog enkele meikevers rondgegeven, met de mededeling, dat deze niet diep overwinterd hadden.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de Sint-Pietersberg, No. 13.

EEN MERKWAARDIGE VORM VAN *LAMIAM* ALBUM L.

door
Dr S. J. VAN OOSTSTROOM
(Rijksherbarium, Leiden)

In het Nederlandsch Kruidkundig Archief, deel 54, 1947, p. 111—114 werd door mij onder de naam var. *caudatum* een eigenaardige vorm van *Lamium album* L., de witte dovenetel, beschreven en afgebeeld, die afkomstig was uit de tuin van het 2e Gemeentelijke Gymnasium te 's-Gravenhage en die ik ontving van de heer W. L. Varossieau, destijds leraar in de Natuurlijke Historie aan dit gymnasium.

Fig. 1. Type-exemplaar van *Lamium album* L. var. *caudatum* Van Ooststr.

Fig. 2. *Lamium album* L. var. *caudatum* Van Ooststr. van Petit Lanaye (België).

De exemplaren van deze variëteit vertonen bovenaan bladeren, die langer gesteeeld zijn dan bij de typische vorm der soort het geval is. Bovendien zijn ze smaller, dieper en onregelmatiger getand en lopen ze aan de top in een langere punt uit, terwijl de voet smal-wigvormig is. Ook de meer naar onderen geplaatste bladeren zijn onregelmatiger getand en hebben ten dele een in de steel versmalde voet. Duidelijk is dit te zien op de foto van het type-exemplaar, dat zich bevindt in de collectie van het Rijks-herbarium te Leiden (fig. 1). Ook in de bloemkroon blijken verschillen aanwezig te zijn (fig. 3), de bovenlip is smaller dan normaal, de in

het midden uitgerande middenslip van de onderlip is in tegenstelling met de typische vorm onregelmatig getand, met vrij lange, spitse tanden. Verder komen zowel meeldraden als stijl duidelijk onder de smalle bovenlip te voorschijn.

Genoemde planten groeiden, voor zover ik heb kunnen nagaan, al geruime tijd in de tuin van het Haagse gymnasium. Hoe lang zij er stonden en waar vandaan zij afkomstig waren, ben ik echter niettegenstaande pogingen, die ik daartoe in het werk stelde, niet te weten kunnen komen.

Men krijgt de indruk, dat wij bij de var. *caudatum* te doen hebben met een laciniate vorm, die dus dieper ingesneden bladeren vertoont, dan normaal bij de soort het geval is. In mijn artikeltje in het Ned. Kruidkundig Archief vermeldde ik reeds, dat bij *Lamium orvala* L., een soort uit de Balkan en de Zuid-Oostelijke Alpen, een parallelvorm met diep ingesneden bladeren voorkomt. Zulke laciniate vormen worden ook gevonden bij diverse andere plantensoorten. Ik denk daarbij aan verschillende bomen en heesters als o.a. *Fagus sylvatica* L. var. *laciniata* Vignet, *Alnus glutinosa* Gaertn. var. *laciniata* Willd. en *Sambucus nigra* L. var. *laciniata* L. Verder aan kruiden als *Brassica oleracea* L. var. *plumacea* Alef. en *Chelidonium majus* L. var. *tenuifolium* Liljeb., terwijl er nog veel meer te noemen zouden zijn. Vooral *Chelidonium majus* is hierbij interessant, daar de var. *tenuifolium* ook ingesneden bloemkroonbladen vertoont, iets wat doet denken aan de diep ingesneden onderlip, die bij de afwijkende *Lamium album* voorkomt.

De naam *Lamium album* var. *laciniatum* viel mij onlangs op in het Natuurhistorisch Maandblad 39, nos. 7-8, 1950, p. 75, waar vermeld staat dat de heer Grégoire een exemplaar van de witte dovenetel liet zien, afkomstig van Petit Lanaye.

Dr. Bakhuizen van den Brink, van het Rijks-herbarium, die dit jaar heeft medegewerkt aan de botanische inventarisatie van de Sint-Pietersberg, kon mij desgevraagd mededelen, dat de plant, die de heer Grégoire vertoonde, waarschijnlijk dezelfde was als degene, die door hem samen met Grégoire gevonden werd op Belgisch gebied op de oosthelling van de Sint-Pietersberg bij Petit Lanaye. De heer Grégoire was zo vriendelijk dit te bevestigen. Materiaal van de vondst werd ook door Dr. Bakhuizen van den Brink verzameld en bevindt zich in het Rijksherbarium.

Een foto van het herbarium-exemplaar gaat hierbij (fig. 2).

Vergelijken wij de planten van Petit Lanaye en 's-Gravenhage, dan valt een treffende gelijkenis op. Alleen zijn de bladstelen van het Belgische exemplaar iets korter. Zulke korte stelen kwamen echter ook bij de Haagse planten voor. Zonder twijfel zijn beide dan ook identiek.

Om na te gaan of dergelijke planten reeds uit België bekend waren, wendde ik mij tot de conservator van het Herbarium van de Plantentuin te Brussel, Dr. A. Lawalrée. Deze was zo vriendelijk mede te delen, dat de var. *caudatum* tot nu toe zeker niet in België gesignaleerd werd, zodat de vondst van deze variëteit door de heren Bakhuizen van den Brink en Grégoire een aanwinst voor de Belgische flora betekent.

Tenslotte nog een opmerking over de naam van de variëteit, waarbij tevens blijken moge, hoe voorzichtig men vaak moet zijn bij het beoordelen van literatuercitaten. Zoals gebruikelijk bij een dergelijk onderzoek had ik mij bij het bestuderen van de planten der var. *cauda-*

tum op de hoogte trachten te stellen van de variabiliteit van *Lamium album*, mij daarbij baserende zowel op de literatuur als op herbariumexemplaren. Ik trof daarbij in Hegi, Illustrierte Flora von Mittel-Europa, deel V, 4, p. 2446 onder de vormen van *Lamium album* een f. *lycopifolium* Scholz aan, beschreven als volgt: „Besonders die unteren Laubblätter schmaler, tiefer eingeschnitten gesägt.“ Afgaande op deze beschrijving valt onze plant beslist niet hieronder, daar niet de onderste, maar juist de bovenste bladen smaller zijn en dieper ingesneden. Ik concludeerde hieruit dan ook dat deze f. *lycopifolium* iets anders moest zijn. Hegi vermeldde geen verdere literatuur, zodat het niet dadelijk was na te gaan waar Scholz zijn vorm beschreven had. Toevalligerwijze vond ik deze beschrijving nu echter onlangs in Ascherson und Graebner, Flora des Nordostdeutschen Flachlandes, Berlin 1899, p. 600, waar woorde-lijk staat: „B. (d.i. Blätter), besonders die oberen schmaler, eingeschnitten-gesägt“. Er is dus niet, zoals Hegi ten onrechte vermeldt, sprake van de onderste maar juist van de bovenste bladeren, die smaller zijn dan normaal. Over de afwijkende bloembouw wordt niets gezegd, zodat de identiteit van var. *lycopifolium* J. Scholz en var. *caudatum* Van Ooststr. nog niet geheel en al vaststaat. Waarschijnlijk is deze echter wel, te meer daar wij in de flora van Abromeit, Flora von Ost- und Westpreussen, 2. Hälfte, I. Teil, Berlin 1903, p. 664, waar de f. *lycopifolium* weer genoemd wordt, deze gekarakteriseerd vinden met de woorden: „Mit oberen schmalen, lang zugespitzten, tief eingeschnitten gesägten, an *Lycopus europaeus* erinnernden Blättern“. Abromeit geeft een tweetal vindplaatsen op, nl. Marienwerder in West-Pruisen, d.i. de oorspronkelijke vindplaats van Scholz en Holstein bij Königsberg in Oost-Pruisen.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de Sint Pietersberg, No. 14.

MILAX RUSTICUS (Millet),

een nieuwe naakte slak voor de Nederlandse fauna, met opmerkingen over zijn anatomie, levenswijze en verspreiding.

door

Dr. C. O. VAN REGTEREN ALTENA
(Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden)

Op 6 April 1950, tijdens een van onze excursies voor het onderzoek van de fauna van de Sint Pietersberg en omgeving, vond pater

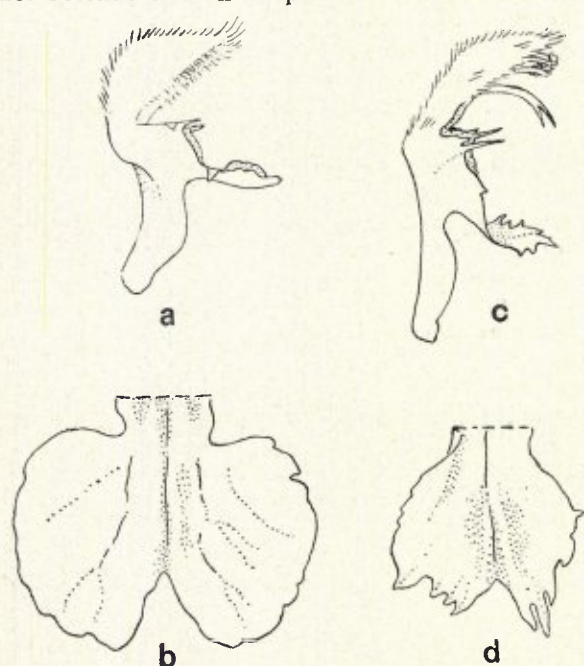

Fig. 3. a-b: *Lamium album* L., a: bloemkroon; middenslip van de onderlip; c-d: *Lamium album* L. var. *caudatum* Van Ooststr., c: bloemkroon; d: middenslip van de onderlip.